

Berger'in İstanbul gravürleri

FERİT EDGÜ

Aliye Berger, sözcüğün en derin anlamında bir "âşık"tır. Sanatına yansıyan aşklarından biri de İstanbul aşkıdır. İstanbul'u köşe-bucak bilen, onun her mevsim değişen ışığını izleyen, duyan ve görmesini bilen gözlere duyuran bir sanatçıdır **Aliye Berger**.

Sayırsız İstanbul görünümünü kazımıştır çinkoya ve bakıra. Özellikle 1950'lerde yıl sonlarında küçük boyutlarda gerçekleştirdiği İstanbul gravürlerini, dostlarının yeni yılını sıradan kart-postallarla değil, özgün bir sanat yapıtıyla kutlamak isteyen

Füreyâ Koral, bir gün, otuz kadar gravür kalıbı buldu. Bu kalıplardan kimisi hiç basılmamış gibiydi. Kimisi de hiç basılamayacak gibi: Öylesine okside olmuşlardı. Kaldı ki, **Aliye Berger**'in gravürleri, ancak kendi eliyle bastığında, "onun" özelliğini taşıyan gravürlerdi. Bu tek renkli gravürlerdeki ışık, yarım ton baskıda gerçekleşmediğinde, ortaya yalnız çizgi ve kontrastlardan oluşan bir baskı çıkıyordu. Oysa **Aliye Berger**'in gravürlerinde kontrast değil, yarım ton; çizgi değil, ışıktı önemli olan.

Sanatçının dünyasını yakın-

Berger'in şu günlerde Ankara ve İzmir'de Vakko Galerilerinde, İstanbul'da Bedri Rahmi Gale-risi'nde sergilenen 25 İstanbul Gravürü böylece "kurtarılmış" oldu.

Belgeden sanat yapıtına

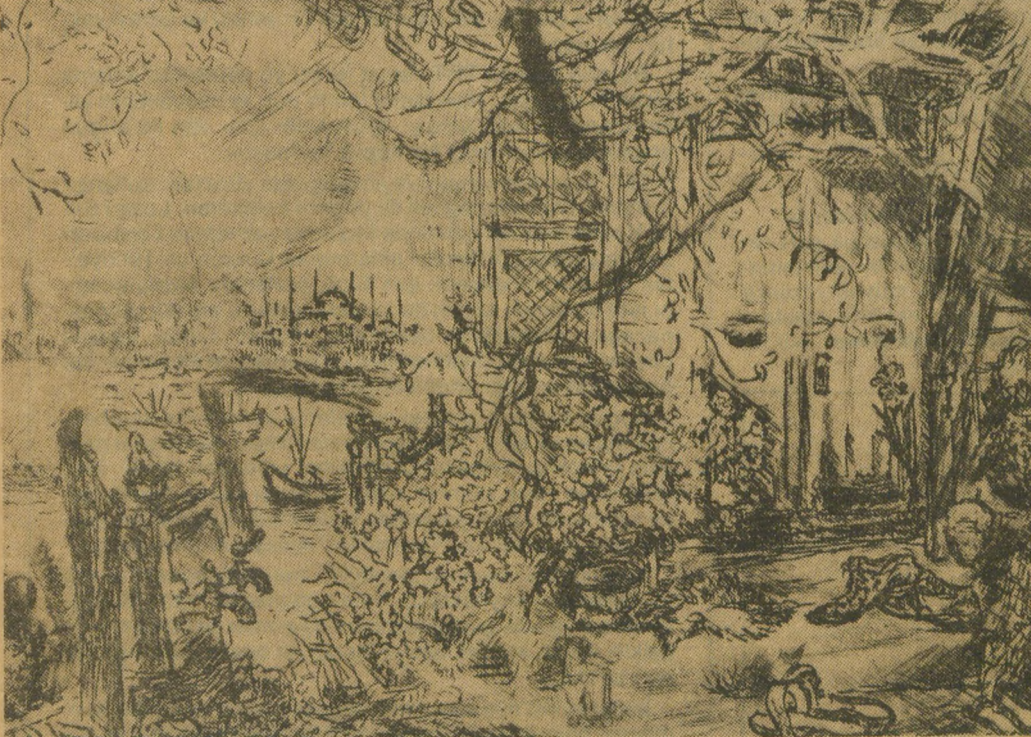
İstanbul'un, sanat yaşamımızda bir kent olmaktan öte, bir kültür, bir tarih simgesi taşıdığını söylemenin gereği var mı? Şair ya da ressam, birçok sanatçımız, İstanbul'u kendince yorumlamıştır. Bugün bir **Yahya Kemal**'in, bir **A. Şinasi Hisar**'ın, bir **Ahmet Hamdi**'nin, bir **Orhan**

büyüdüğü, Adasından Modasına, Boğazından Haliçine her köşesini bildiği, sevdiği bir kenti, ufacak bir gravüründe bile en küçük ayrıntısıyla; tek renkte bile ışığıyla yansıtmayı başarmış olmasında, onun olağanüstü sanatçı yeteneği kadar İstanbul aşkının da rolü olmalı. İstanbul gibi çok renkli bir kenti, renge gerek duymadan ışık/gölge nüansında yaratan, baktığı ve resmettiği herhangi bir köşede, en küçük ayrıntıyı gören ve yaşayan sanatçı belleğinin derinliklerindeki İstanbul'la sanatının kendine özgü dilini birleştirmek, böylece, belgeden sanat yapıtına varmak... Budur **Aliye Berger**'in başarısı.

Sanatçının İstanbul'u algılayışı

Aliye Berger'in İstanbul gravürleri, bize, dünkü ve bugünkü İstanbul'dan daha gerçek bir İstanbul sunuyor: Sanatçının kendine özgü İstanbul'unu. Boyutlarına bakarsanız, küçük birer başyapıt. Görünümlerine bakarsanız dünkü İstanbul. Işığına bakarsanız her zamanki İstanbul. Tek bir sözcükle: Sanat. Sanatın İstanbul'u. Ya da bir sanatçının İstanbul'u algılayışı ve dile getirişi.

Bundan böyle, **Yahya Kemal**, **A. Şinasi Hisar**, **Ahmet Hamdi Tanpınar**, **Orhan Veli**, **Sait Faik**, **Nazmi Ziya**, **Avni Lifiç**, **Bedri Rahmi**, **Abidin Dino** gibi sanatçılarla birlikte İstanbul konusunda **Aliye Berger**'in de adı olacaktır. En azından gerçek bir İstanbul âşığı ve özellikle tek İstanbul gravürçüsü olarak.

ve sayıları iki elin parmaklarını geçmeyen sanatseverler için basardı.

Bu kartları alan kaç kişi, "olay"ın farkındaydı ve o gravürleri sakladı? Bilmiyorum. Bildiğim, üç yıl önce, **Füreyâ Koral** ile birlikte **Aliye Berger**'in tüm gravürlerini bir kitapta toplamak istediğimizde, bu gravürlerden hemen hiçbirini bulamadığımızız.

Ama her eser, günün birinde kendini "bulduruyor."

Çizgi değil ışık

Aliye Berger'den kalan her şeyi büyük bir titizlikle koruyan

dan bilen, kendi yaratılarının dışındaki resimleri, gravürleri de seven, alçakgönüllü değil, yüce gönüllü bir sanatçı, **Mustafa Pilevneli**, **Aliye Berger**'den kalan bu gravür kalıplarının baskısını üstlendi. Okside olmuş kalıplardan kurtarılabilecek olanları kurtardı. Sonra bunları, **Aliye Berger**'in özgün baskılarına uygun bir teknikle gerçekleştirmeyi başardı. Bu çabanın sonucunda ortaya çıkan **Aliye Berger**'in İstanbul Gravürleri, sanatçının kendi baskıları niteliğine ulaştı. **Füreyâ Koral** da, bu aşamada "olur"unu verdi.

Daha açık bir deyişle, **Aliye**

Veli'nin ya da **Sait Faik**'in İstanbul'u vardır. O ki yerinde yeller esen bir İstanbul'dur bu. Resim sanatındaki, **Nazmi Ziya**'nın, **Avni Lifiç**'in hatta **Bedri Rahmi**'nin, **Abidin Dino**'nun İstanbul'unun da yerinde yeller

esiyor bugün. "Kanlıca'nın ihtiyarları" gibi, İstanbul'un görünümünü de değiştirmiştir. Ama gene de değişmeyen (çok şükür) bir şeyler vardır İstanbul'da. **Nazmi Ziya**'nın, **Avni Lifiç**'in, **Bedri Rahmi**'nin ve **Abidin Dino**'nun renkleri, ışıkları değişmemiştir. **Aliye Berger**'in İstanbul Gravürleri'ndeki İstanbul da (her şeye karşın) değişmemiştir. Doğup

Bir renkten binbir ışık

Ankara'da, İzmir'de, İstanbul'da iseniz gidin görün **Aliye Berger**'in gravürlerini. Gerçek bir sanatçı nasıl bakmış, nasıl görmüş, nasıl algılamış, nasıl gerçekleştirmiş yapıtlarında bu kenti? Bakın, görün ve ders alın. Bir renkten nasıl binbir ışık doğar? Bir renkten, bir çizgiden nasıl bir kent yeniden doğar?

Eğer İstanbul'u, uzaktan ya da yakından seviyorsanız, onu, kendince seven bir sanatçının yapıtlarıyla karşılaştırın. Çok şey öğreneceksiniz. Özellikle resim sanatı açısından

